

¹Зоряна Лукомська, ²Володимир Гайдар
¹Професор кафедри Архітектури та містобудування
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
e-mail: sorianalukomska@gmail.com
ORCID: 0000-0002-8769-1830
²Аспірант кафедри Архітектури та реставрації
Національного університету "Львівська політехніка"
e-mail: gvgart@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1652-8104

ПРОБЛЕМА ПРЕДСТАВЛЕННЯ АРХІТЕКТУРНО-МІСТОБУДІВНОЇ СПАДЩИНИ КАЛУША У СУЧАСНОМУ СЕРЕДОВИЩІ МІСТА

THE PROBLEM OF REPRESENTING THE ARCHITECTURAL AND URBAN PLANNING HERITAGE OF KALUSH IN THE MODERN ENVIRONMENT OF THE CITY

© Лукомська З., Гайдар В., 2023.

У статті досліджено особливості історико-архітектурного розвитку історичного міста Калуша Івано-Франківської області. Розкрито цінність містобудівної спадщини історичного ядра міста, обґрунтовано гіпотези щодо розташування втрачених об'єктів історичного середмістя, ідентифіковано фрагменти збережених елементів об'ємно-розпланувальної структури міста періоду XV – XVIII ст. В ході дослідження на основі проведених натурних обстежень та опрацьованої джерельної бази розроблено схему теоретичного розпланування історичної фортеці Калуша на період XVII - XVIII ст. Проаналізовано існуючі складові історичного середовища міста, які походять ще із XV ст., проведена їх ідентифікація у сучасній розпланувальній структурі міста. Описано особливості унікального історичного середовища міста, яке є під загрозою знищення та запропоновано шляхи вирішення проблеми збереження та охорони історичного ядра Калуша. Представлено пропозиції із ознакування елементів архітектурно-містобудівної спадщини історичного центру міста Калуша періоду XV – XVIII ст.

Ключові слова: містобудівна спадщина, історичне ядро міста, історична забудова, фортифікації, цінні історичні об'єкти, ідентифікація.

Постановка проблеми.

У дослідженні розглянуто особливості розвитку історичного міста Калуша Івано-Франківської області, в контексті охорони його цінної архітектурно-містобудівної субстанції. Історичне ядро міста Калуша належить до малодослідженої містобудівної спадщини Західної України. Хоча історичний розвиток міста був предметом досліджень багатьох українських та польських істориків та краєзнавців, архітектурно-містобудівний аспект розвитку міста нажалі залишається поза увагою науковців. Вивчення особливостей розвитку, оцінка архітектурно-містобудівної вартості та напрацювання пропозицій щодо збереження історичного ядра міста є особливо актуальними сьогодні, оскільки спостерігаємо загрозу руйнування та нищення залишків унікальної, історично сформованої, об'ємно-розпланувальної структури міста. В більшій мірі ці проблеми пов'язані із незнанням, нерозумінням та

невідповідним ставленням місцевих адміністрацій до охорони архітектурно-містобудівної спадщини, не розумінням ними ролі культурної спадщини у процесах формування громадянського суспільства.

Цілі статті.

Представлене дослідження спрямоване на виявлення, ідентифікацію залишків цінної історичної об'ємно-розпланувальної структури міста Калуша, опрацювання гіпотез щодо розташування головних структурних елементів середмістя, міських фортифікацій та Старостинського замку, які існували на території сучасного Калуша у XVII – XVIII ст. та розроблення пропозицій з символічного ознакування.

Виклад основного матеріалу.

Калуш – одне з найдавніших міст Галичини¹. Розташоване воно на північному заході Івано-Франківської області, на рівнинній частково заболоченій території. Ще в кам'яному віці на території сучасного міста були поселення. Назва "каліш" означає мешканців "каліша", тобто населення болотистих низовин. Такі назви трапляються як на Поділлі, так і на теренах Польщі (Коломиєць, 1996, С.18; Процак, 1997).

Перша зафіксована форма поселення на території сучасного історичного ядра міста – дворище, відноситься до XIV-XV століття. Характерним елементом такого типу поселення була трикутна площа, так звана "торовиця", яку можливо простежити на карті Ф. фон Міга 1779 – 1782 рр., кадастровій карті 1850 року (рис. 1). Первісний вигляд забудови середньовічного міста та його розпланувальні особливості важко визначити через брак збережених історичних описових, іконографічних та картографічних джерел. Однак у існуючій об'ємно-розпланувальній структурі міста є збережені фрагменти цієї первісної субстанції у вигляді вулиць та фрагменту площі.

Також до періоду XV ст. належать відомі згадки про володіння міста соляними копальнями, які існували у цій місцевості ймовірно ще за княжих часів і раніше (Грабовецький, 1997).

Рис. 1. Кадастрова карта м. Калуша 1850 року. Фрагмент. ЦДІА України у Львові. – Ф.186. – Опис № 1. – Справа 6576.

¹ Перша письмова згадка про місто – 27 травня 1437 року – цього дня в Галицькому гродському суді зроблено запис: „Драгуш гомо Регіус де Калуша”, що означає в перекладі „Драгуш – людина відома, шляхетна, родовита з Калуша” (*Akta grodzkie i ziemskie...*, 1887, p.25).

Незважаючи на такий солідний вік, обличчя міста почало формуватися з наданням польським королем Сигізмундом Августом в 1549 році Калушу магдебурзького права (Грабовецький, 1997). В результаті чого Калуш стає „вільним містом” з власним гербом. Крім того, Калуш стає центром негородового староства, яке виділялося із складу Галицького староства з групою близьких сіл. У королівській люстрації 1565 року записано, що "містечко Калуш лежить під горами над річками Сівкою і Чечвою". Це перше топографічне визначення Калуша (Żytkowicz i Chłapowski, 2001).

Відомими історичними фактами є те, що впродовж XVI – XVII століть місто багато разів потерпало від нападів татарів, чотири рази було практично ущент зруйноване (Sulimierski, Chlebowski i Walewski, red., 1882. s.720 – 728), що ймовірно спричинило закладення нового регулярного міського утворення у східному напрямку по відношенню до історичної торгової.

Процес перебудови Калуша тривав від початку XVII ст., тоді місто набуло нового вигляду. Середмістя, яке мало у плані вигляд правильного прямокутника із регулярними приринковими кварталами і вузькими прямими вуличками входило до фортифікованої частини, яка була у плані наближена до квадрату. В геометричному центрі планувальної структури міста була утворена прямокутна площа Ринок, в середині якої споруджено дерев'яну ратушу, яку в XVII столітті було замінено на муровану. В ратуші розташовувався міський магістрат. Неподалік ринкової площі в двох кутах прямокутного середмістя знаходились костел св. Валентина та церква св. Михаїла², інша українська церква розташовувалась за брамою на Львівському передмісті.

Згідно з інвентарем Калуського староства 1693 року місто було обнесене валом, на якому частково був збудований паркан з дерева, оперезаний кутовими вежами (очевидно, мова йде про п'ятикутні бастеї) і двома дерев'яними оздобленими в'їзними брамами-вежами з двох сторін валу: північної і південної (Александрович, 2003). Конструкцію фортифікаційної системи, що складалась із земляних насипів поєднаних із дерев'яними елементами огороження зустрічаємо у інших фортифікаційних спорудах Західної України. Така фортифікаційна система, очевидно, виступала прототипом бастіонних фортифікацій.

Очевидно, до складу середмістя входив описаний у кількох історичних джерелах Старостинський замок, територія якого примикала до площі ринок довгою стороною, а двома короткими сторонами він межував із територією костелу св. Валентина та територією церкви св. Михаїла. На основі інвентарів та люстрацій XVII ст. можемо скласти уявлення про склад споруд, які входили до замково-резиденційного комплексу (Żytkowicz i Chłapowski, 2001; Александрович, 2003). А саме це були: будинок резиденційний з ганком на мурованому цоколі та дерев'яним під гонтами дахом. По ліву сторону від того будинку була стайня, навпроти неї кухня, до якої примикала зі сторони міста брама з вежею. По праву руку від брами були нові будинки із столовою залою. У четвертій частині квадрату були також будинки, що простягались від костелу аж до будинку резиденційного, в них розташовувалась пекарня, помешкання підстарости і кімнатка до якої примикало приміщення в'їзної брами зі сторони костелу. Ця брама також завершувалась вежею. Були на території дитинця дві криниці, шпихлір. Навколо будинків знаходився італійський сад. Із опису випливає, що конструкція споруд старостинської резиденції в основному, за винятком мурованих цоколів споруд та печей, була зрубною із гонтовими дахами.

За фортифікованим середмістям були розташовані калуські передмістя, з середини XVII ст. їх називали Галицьким та Львівським. У історичних описах згадуються вулиці, одна з них прямувала з ринку на північ до Львівської брами, друга вулиця – із середмістя до Галицької брами, а також вулиця Костельна, яка вела до католицького костелу – св. Валентина, який стояв при замку. Споруджений він був із смерекового дерева у 1479 році, пізніше перебудований в камені (Balinski, 1885).

² Українська церква Св. Архистратига Михаїла - дерев'яна, непоказна – лежить близько мурованого гостинця. Середина церкви красно вимальована, має красивий іконостас з образами на блясі намальованими – такою її описав на середину XIX століття Володимир Навроцький (1884).

У кінці XVIII століття, із настанням австрійського панування калуський замок був розібраний. Разом із знесенням оборонних фортифікацій були ліквідовані міські брами, знівельовані вали. В центрі міста були збудовані нові кам'яні житлові та культові споруди. Дерев'яні будівлі залишались на колишніх передмістях і в приміських селах. Це суттєво змінило історичну панораму міста Калуша.

Безумовно найцікавішим етапом у розвитку міста виступає період існування "локаційного міста", коли розвинулось регулярне середмістя, постала оборонна система, було розбудовано Старостинський замок. Нажаль історико-містобудівна спадщина періоду XVII – XVIII ст. взагалі не відображена у сучасній забудові історичного ядра міста, тому представляємо теоретичну реконструкцію розпланувальної системи міста періоду XVII ст. (рис. 2).

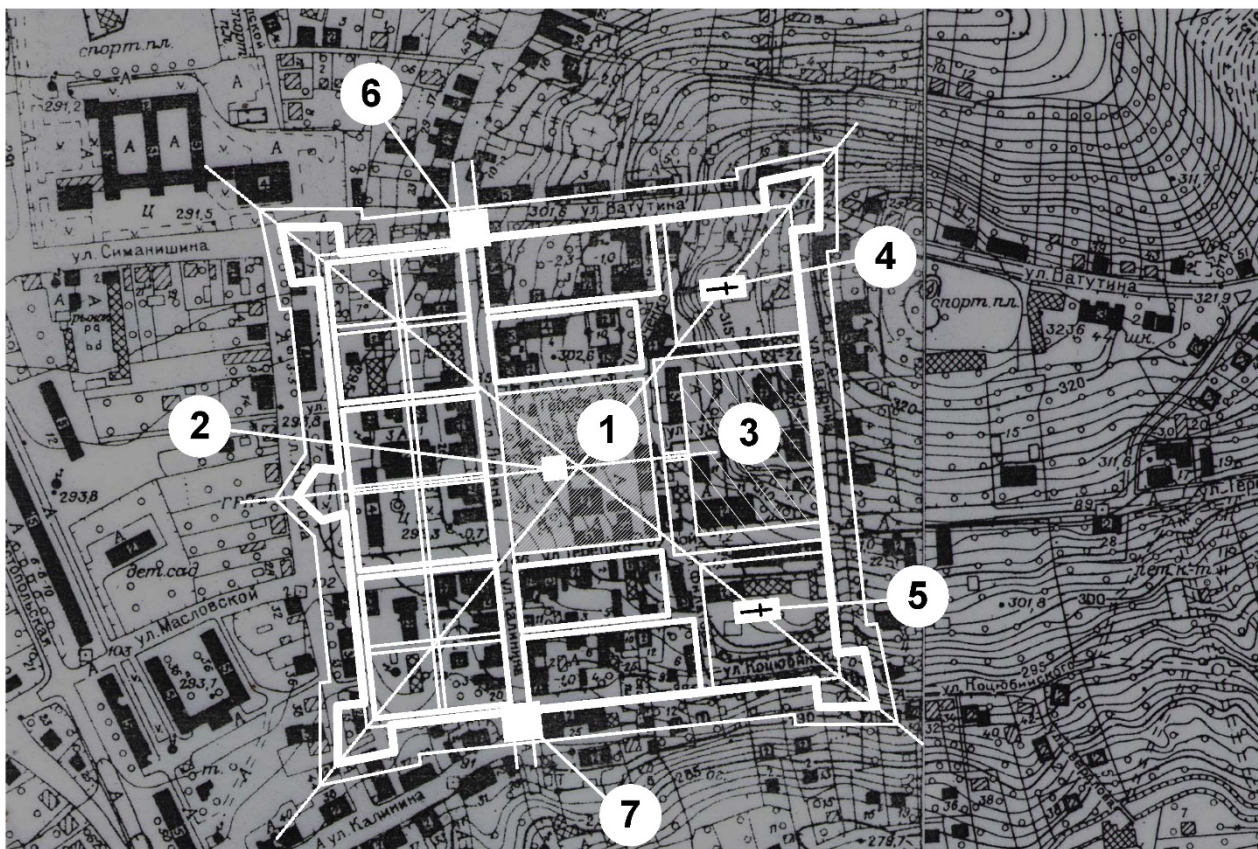

Рис. 2. Схема теоретичного розпланування історичної фортеці Калуша на період XVII ст. нанесена на топогеодезичну підоснову кін. XX ст. Експлікація: 1. Площа ринок, 2. Ратуша, 3. Територія Старостинського замку, 4. Костел св. Валентина, 5. Церква св. Михаїла, 6. В'їзна брама Львівська, 7. В'їзна брама Галицька.

Джерельною базою для теоретичної реконструкції були історичні картографічні матеріали: кадастрова карта м. Калуш, 1850 р., австрійські військові карти Галичини двох періодів 1764 – 1784 рр. та 1806 – 1869 рр. (Marige, 1784; 1869), генеральний план м. Калуша. Опорний план 1976 р.; історичні описові матеріали, головним з яких є документ "Інвентарі замків у Стрию і Калуші з кінця XVII ст." (Александрович, 2003); містобудівна документація, фіксації існуючого стану.

На період XVII ст. місто мало вигляд регулярного середмістя із Ринковою площею з приринковими кварталами із прямими вуличками, які були обмежені регулярною чотирикутною близькою до квадрата фортифікаційною системою з наріжними бастіонами (бастеями). Розпланувальна структура середмістя історичного Калуша вписувалась у правильний прямокутник. Вона складалася із блоків забудови уніфікованих розмірів, всередині прямокутника розташовувалась площа ринок, яка була геометричним центром розпланувальної структури. Головною комунікаційною артерією була сучасна вулиця Майдан Шептицького, яка з'єднувалась з іншою паралельною комунікаційною артерією – сучасною вулицею С. Бандери, яка мала локальне значення. Обидві ці

вулиці перетинались у південно-західному куті площі ринок. Ринкова площа мала розміри 100 x 120 м. Неподалік ринкової площі в двох кутах прямокутного середмістя знаходились костел Св. Валентина та церква Св. Михаїла, інша українська церква розташовувалась за брамою на Львівському передмісті.

Очевидно, до складу середмістя входив описаний у кількох історичних джерелах Старостинський замок, територія якого примикала до площі ринок довгою стороною, а двома короткими сторонами він межував із територією костелу Св. Валентина та територією церкви Св. Михаїла, тому подаємо його гіпотетичне розташування на схемі. Згідно з історичними даними місто мало оборонну систему, яку нам вдалось реконструювати на основі історичних описів, історичної картографії та натурних обстежень. Очевидно, це були земляні укріплення із невеликими протобастіонами, розташованими по кутах фортеці. Замикали місто дві брами-вежі. За фортифікованим середмістям були розташовані калузькі передмістя – Галицьке та Львівське.

Проаналізувавши відомі описи та зображення, співставивши історичні та сучасні картографічні матеріали нам вдалось зробити висновки щодо збережених цінних об'ємно-розпланувальних елементів історичного ядра міста та ідентифікувати розташування втрачених його складових (рис.3).

Рис. 3. Схема розташування цінних елементів історичного ядра міста Калуша нанесена на сучасну аерофотозйомку. Експлікація: 1. Межі історичної торгівлі періоду XV ст. 2. Межі фортеці XVII – XVIII ст. із середмістям.

На даний період у об'ємно-розпланувальній структурі історичного ядра міста можливо простежити головний торговий шлях зі Львова, який проходив через ринкову площу колишнього середмістя XVI – XVII ст. та історичні вулиці і провулки. Цікавим є також той факт, що історична вулиця Костельна, яка веде від ринку до костелу, не просто зберегла своє розташування, а також назву, що суттєво підвищує цінність історичного середмістя.

Яскраво прочитуються у теперішній розпланувальній структурі міста квартали історичної забудови, пропорції яких відрізняються від навколишньої пізньої забудови. Хоча більша частина історичних приринкових кварталів міста була втрачена у період II світової війни і згодом була відбудована – цінним аспектом об'ємно-розпланувальної структури середмістя є збережена парцеляція забудови, у більшості випадків збережена також масштабність та поверховість (рис.4).

Рис. 4. Цінна забудова історичного ядра міста Калуша. Існуючий стан. Фото 2022 р.

Важливе місце у процесі ідентифікації втрачених об'єктів історичного середмістя відіграє характерне терасоване підвищення рельєфу у частині ймовірного існування колишнього італійського саду на території замку-резиденції.

Що стосується самого замку-резиденції, то місце його розташування, згідно з інвентарем 1693 року та історичними картографічними матеріалами було поміж костелом св. Валентина, ринковою площею та українською церквою св. Михаїла. Саме таким представляємо його розташування на схемі теоретичного розпланування історичної фортеці Калуша (рис. 2).

Цінним збереженим об'єктом середмістя є костел св. Валентина, який набув сучасного вигляду у XIX ст., але знаходиться на місці первісного дерев'яного костелу ще долокаційного міста. Саме цей об'єкт відіграє роль одного із базових розпланувально-просторових елементів при ідентифікації історичного середмістя Калуша (рис.4).

З метою збереження та представлення невідомої архітектурно-містобудівної спадщини міста його мешканцям та гостям пропонуємо застосувати прийом Символічного ознакування історичного об'єкта містобудування, що входить до розробленого нами "Комплексу заходів спрямованих на регенерацію об'єктів містобудування" (Lukomska and Lukomska, 2022). Ці заходи мають на меті відтворення втрачених елементів історичної містобудівної структури, їх охорону, а також створення умов для співіснування історичної спадщини та сучасної забудови міста. Запропоновані заходи

спрямовані на підвищення ролі пам'яткових комплексів та цінної історичної забудови у суспільстві.

У дослідженні подаємо пропозицію “Символічного ознакування історичної площі Ринок в м. Калуші” (рис.5, 6), яка передбачає:

- ознакування меж території історичної площі Ринок, споруди первісної Ратуші, втрачених приринкових кварталів;
- реставрацію та повернення до первісного вигляду збережених історичних будинків, які входять до приринкових кварталів;
- влаштування вставок павільйонного типу на місці втрачених споруд у історичних приринкових кварталах;
- трасування місць втрачених будинків, які знаходились на території історичного Ринку;
- проведення повної санації простору площі Ринок (демонтаж дисгармонійних елементів та нашарувань);
- пропозиція концепції благоустрою території історичної площі Ринок та прилеглих територій.

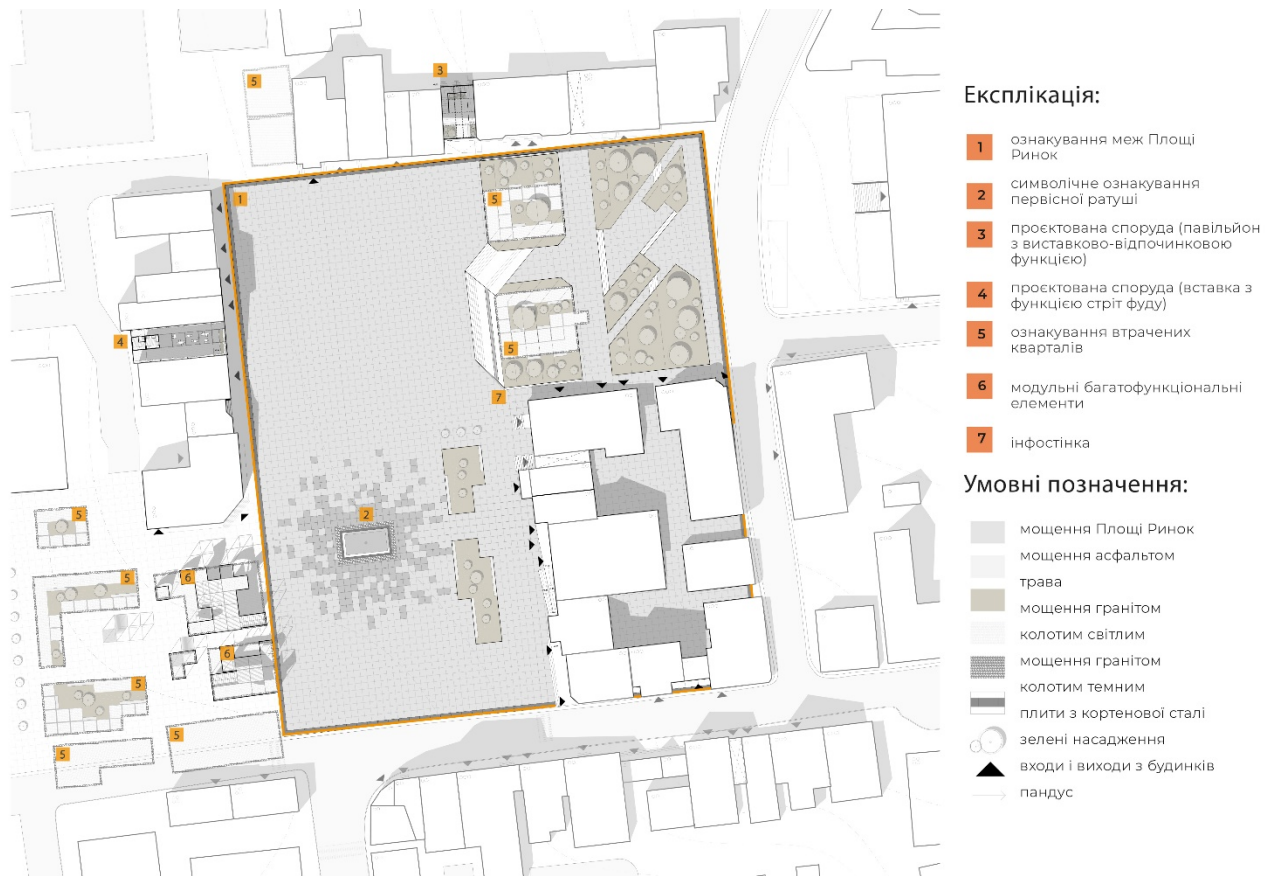

Рис. 5. Пропозиція “Символічного ознакування історичної площі ринок у місті Калуші”. Схема генплану. Автор Бербець Вікторія.

Висновки.

У підсумковій частині представляємо ряд висновків, які впливають із проведених досліджень. Опрацювавши історичні картографічні матеріали та описи стає очевидним, що історичне місто Калуш має багату містобудівну спадщину, часові межі якої сягають XV ст. За період свого існування місто Калуш пережило кілька будівельних етапів, які можливо прослідкувати за допомогою історичних документів та натурних обстежень елементів збереженої об'ємно-розпланувальної структури історичного ядра міста.

Головною урбаністичною особливістю Калуша безумовно була його унікальна регулярна розпланувальна система, яка була притаманна як квартальній забудові середмістя, так і замковій

резиденції старости, так і фортифікаціям. Цікавим аспектом є те, що, очевидно, забудова середмістя та конструкція фортифікацій була дерев'яною на період XVII – XVIII ст.

Рис. 6. Пропозиція “Символічного ознакування історичної площі ринок у місті Калуші”. 3D зображення. Автор Бербець Вікторія.

Розглянуті у дослідженні об’єкти та розпланувальні елементи формували характер унікального цілісного середовища міста Калуша у XVII – XVIII ст., яке сьогодні частково втрачене. Між цими об’єктами існували строгі математично-вираховані планувально-композиційні та візуальні зв’язки, які можливо прослідкувати і сьогодні. З цього випливає висновок, що не тільки пам’ятки сакральної, громадської та оборонної архітектури XVII – XVIII ст. відіграють роль цінної історико-архітектурної спадщини, а весь містобудівний комплекс із всіма своїми складовими та із середовищем, яке вони утворюють – є цінною містобудівною спадщиною, яку необхідно берегти та охороняти.

Оскільки відсоток збереженої надземної автентичної субстанції історичного ядра міста Калуша є незначним, а віднайдені історичні матеріали не дають повного уявлення про розпланувально-просторову структуру міста в минулому, то у такому випадку розпочинати процес ґрунтового наукового дослідження та розроблення пропозицій по збереженню спадщини необхідно із проведення археологічних розкопок. Саме віднайдення фрагментів первісних споруд та будівель міста дасть можливість підтвердити гіпотези щодо розташування Старостинського замку, оборонних фортифікацій, міських брам, ратуші та інших історичних об’єктів.

Наступним етапом на шляху збереження історичного середовища міста, що перебуває під загрозою руйнування, повинна бути комплексна програма регенерації історичного середмістя із запропонованими комплексними рішеннями по охороні, частковому відтворенню та реконструкції втрачених цінних об’єктів середмістя. Запропоновані заходи повинні сприяти підвищенню ролі містобудівної спадщини історичного Калуша у суспільстві та донести до широкого кола жителів та гостей міста історичні аспекти розвитку колишньої фортеці.

Література та джерела

- Akta grodzkie i ziemskie...*, 1887. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego, T. 12. Lwów.
- Balinski, M. 1885. *Starożytna Polska pod względem historycznym, geograficznym i statycznym*, T.2.
- Lukomska, Z. and Lukomska, H., 2022. Regeneration as a Method of Protection and Preservation of Architectural-Urban Heritage On the Example of Historical Seventeenth- and Eighteenth-Century Cities of Western Ukraine, *Wiadomości Konserwatorskie*, 70, pp.7-17.
- Mapire, 1784. First Military Survey (1764-1784) [online] Available at: <<http://mapire.eu/en/map/secondsurvey/?bbox=879183.0575391878%2C5555798.22001256%2C4220398.437940812%2C7013605.22346744&layers=osm%2C5%2C42>> [Accessed: 16.06.2023]
- Mapire, 1869. *The Sekond Military Survey (1806-1869)* [online] Available at: <<http://mapire.eu/en/map/collection/secondsurvey/?zoom=14&lat=49.39116&lon=25.6154>> [Accessed: 16.06.2023]
- Sulimierski, F., Chlebowski, B. i Walewski, W., red., 1882. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów Słowiańskich*, T.3. Warszawa.
- Żytkowicz, H. i Chłapowski, K., 2001. *Lustracja województwa ruskiego, podolskiego i bełskiego 1564–1565*, Cz. 2. Warszawa.
- Александрович, В., 2003. *Інвентарі замків у Стрию і Калуші з кінця XVII ст. Україна в Центрально-Східній Європі: зб. наук. пр.*, 3. С.281-296.
- Грабовецький, В., 1997. *Історія Калуша: з найдавніших часів до початку XX ст.* Дрогобич: Відродження.
- Коломиєць, М., 1996. *Історія Калуша і Калущини у датах, цифрах і цікавих фактах*. Брошнів.
- Навроцький, В., 1884. *Етнографічні і географічні уривки. Місто Калуш*. Твори видані посмертно з портретом и жит'єписом. Львів: Академічне Братство.
- Процак, Р., 1997. Таємниці Калуської землі. Про походження назв населених пунктів Калущини. *Дзвони Підгір'я*. 2 серпня, С. 2.

References

- Akta grodzkie i ziemskie...*, 1887. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego, T. 12. Lwów. [in Polish]
- Aleksandrovych, V., 2003. Inventari zamkiv u Striyu i Kalushi z kintsia XVII st. *Ukraina v Tsentralno-Skhidnii Yevropi: zb. nauk. pr.*, 3. S.281-296. [in Ukrainian]
- Balinski, M. 1885. *Starożytna Polska pod względem historycznym, geograficznym i statycznym*, T.2. [in Polish]
- Hrabovetskyi, V., 1997. *Istoriia Kalusha: z naidavnishykh chasiv do pochatku XX st.* Drohobych: Vidrozhennia. [in Ukrainian]
- Kolomyiets, M., 1996. *Istoriia Kalusha i Kalushchyny u datakh, tsyfrakh i tsikavykh faktakh*. Broshniv. [in Ukrainian]
- Lukomska, Z. and Lukomska, H., 2022. Regeneration as a Method of Protection and Preservation of Architectural-Urban Heritage On the Example of Historical Seventeenth- and Eighteenth-Century Cities of Western Ukraine, *Wiadomości Konserwatorskie*, 70, pp.7-17. [in Ukrainian]
- Mapire, 1784. First Military Survey (1764-1784) [online] Available at: <<http://mapire.eu/en/map/secondsurvey/?bbox=879183.0575391878%2C5555798.22001256%2C4220398.437940812%2C7013605.22346744&layers=osm%2C5%2C42>> [Accessed: 16.06.2023]

Mapire, 1869. *The Sekond Military Survey (1806-1869)* [online] Available at: <<http://mapire.eu/en/map/collection/secondsurvey/?zoom=14&lat=49.39116&lon=25.6154>> [Accessed: 16.06.2023]

Navrotskyi, V., 1884. *Etnohrafichni i heohrafichni uryvky. Misto Kalush. Tvory vydani posmertno z portretom y zhytiepysom*. Lviv: Akademichne Bratstvo. [in Ukrainian]

Protsak, R., 1997. *Taiemnytsi Kaluskoi zemli. Pro pokhodzhennia nazv naselenykh punktiv Kalushchyny. Dzvony Pidhiria*. 2 serpnia, S. 2. [in Ukrainian]

Sulimierski, F., Chlebowski, B. i Walewski, W., red., 1882. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów Słowiańskich*, T.3. Warszawa. [in Polish]

Żytkowicz, H. i Chłapowski, K., 2001. *Lustracja województwa ruskiego, podolskiego i bełskiego 1564–1565*, Sz. 2. Warszawa. [in Polish]

¹Zoriana Lukomska, ²Volodymyr Gaidar

¹Professor of the Department of Architecture and Urban Planning
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

e-mail: sorianalukomska@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8769-1830

²Graduate student of the Department of Architecture and Restoration
Lviv Polytechnic National University

e-mail: gvgart@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1652-8104

THE PROBLEM OF REPRESENTING THE ARCHITECTURAL AND URBAN PLANNING HERITAGE OF KALUSH IN THE MODERN ENVIRONMENT OF THE CITY

© Lukomska Z., Gaidar V., 2023.

In this article we find out the historical value of town-building heritage on the territory of historic core of town Kalush, we also proved the hypothesis concerning the location of lost objects situated in the historic downtown, in this research we identify fragments of preserved elements of shape and planning city structure dated XV-XVIII century. While research process it was made the scheme including theoretical planning of the historic fortress of town Kalush for the period of XVII-XVIII century, this work was based on field surveys and collected source base.

At the mentioned period, the city had the appearance of a regular city center with a Market Square with market quarters with straight streets, which were bounded by a regular quadrangular close to square fortification system with corner bastions. The planning structure of the center of historical Kalush fit into a regular rectangle. The center of the city included the Starostyn castle described in several historical sources, the territory of which adjoined the market square on the long side, and on the two short sides it bordered the territory of the church of St. Valentine and the territory of the church of St. Michael.

Also we analyzed the existing components (dated XV century) of the historic city environment, and made the identification of such objects on the modern planning structure of the city. In this research work we described the main features of unique historical environment of the city, which is threatened nowadays, also we outline the ways of solving the problem concerning preservation and

protection of the historic core of town Kalush. In order to preserve and present the unknown architectural and urban planning heritage of the city, its residents and guests are invited to use the method of Symbolic identification of the historical center of Kalush.

Keywords: town-planning heritage, historical core of the city, historical buildings, fortifications, valuable historical objects, identification.